

SINTERKLAAS ROND 1920

In deze dagen voor Sinterklaas en nog in het jaar van de glorieuze restauratie van de Klaaskerk, geven we een oudere voormalige stadgenoot graag de gelegenheid zijn herinneringen op te halen aan de Sinter-

klaastijd in Utrecht omstreeks 1920.

Leeftijdgenoten zullen er misschien iets van herkennen.

Tijdens en vlak na de eerste Wereldoorlog waren er nog echt „arme kinderen” in Utrecht. Kinderen die op klompen liepen en gekleed gingen in wat door beter gesitueerde ouders was afgedankt. Als avondboterham kregen ze een snee bruin brood met heel dun margarine besmeerd. Een plakje beleg was er niet bij, hoogstens een beetje suiker.

Als de Sinterklaastijd in zicht kwam probeerden ze wat je noemt een graantje mee te pikken, want een echt feest met tractaties en surprises zat er voor hen niet in. Ze speelden dan zelf op een elementaire manier voor Sinterklaas.

Een vriendje dat als zwarte Piet wou fungeren was snel gevonden.

De kleine goedheiligmannetjes hulden zich in een baaien rok, een oud gordijn en een papieren mijter, de Pieten werden zwart gemaakt met een gebrande kurk, - de vernuftige chemicaliën die nu worden gebruikt ontbraken nog - en ze verkleedden zich met wat „todden” om er zo Spaans mogelijk uit te zien. En dan gingen ze op pad. Niet in hun eigen buurt, daar viel toch niets te halen. Nee, ze zochten het langs de huizen van de rijken, of beter: bij degenen die bij hen voor rijken doorgingen.

Ik heb het beeld nog helder voor me: die kleine stakertjes die vol goede moed bij elke deur aanbelden voor een paar centen of een appel.

Ze zongen daarbij een lied, dat misschien een of an-

Kinderen bij een winkel met typische Sinterklaas-lekkernijen. Centsprent, gesigeneerd door J R(obyne), omstreeks 1800.

dere lezer nog bekend zal voorkomen. Zelf heb ik het in mijn jeugd tientallen malen gehoord, later nooit meer. Honderden Utrechtse schooltjes hebben het gezongen.

Ook in de onlangs opnieuw uitgegeven bundel Utrechtse straat- en gelegenheidspoëzie „Op de Neu daar staat een tent“ (Utrecht, Váva, 1978) is het niet te vinden. Navraag bij anderen heeft evenmin iets opgeleverd. Hier is de tekst van het lied, dat met het feest van 5 december hoegenaamd niets heeft uit te staan:

„'T is nacht, 't is nacht,
midden in de nacht.
O buren, buren kom eens kijken.
Want er zit een duvel in je huis
En die wil je varken stelen - stelen.“

Misschien dat iemand nog kans ziet de melodie ervan in noten vast te leggen. - De kleine Sinterklaasjes, die bedelden in plaats van uit te delen, liepen met hun primitieve lied door alle Utrechtse wijken. Zelf heb ik ze zien rondtrekken in de Potterstraat in het centrum van de stad. Daar namen een paar vrolijke studenten hen op de schouders en riepen: „Vooruit, jongens, we gaan naar Centraal“. Dat was het Jaarbeursrestaurant op het Vreeburg.

De miniatuur Sint en Piet keken er wat angstig bij, want het deftige Centraal, daar hadden ze vanzelf nog nooit een voet gezet.

Soms stapte zo'n kleine bisschop met zijn knecht bij een Utrechtse banketbakkerij naar binnen in de hoop op een koekje. Gewoonlijk werden ze gevolgd door een hele tros buurtgenootjes, die zelf minder actief waren maar toch ook hoopten mee te kunnen profiteren. Ze stapten bij de in hun ogen uiterst sjieke zaak naar binnen en zongen en ze zongen er hun prachtige lied. De mensen in de bakkerij, wier hoofd in die dagen natuurlijk omliep, joegen hen nogal eens weg. Dat was nog niet zo eenvoudig, want de kameraadjes hielden aan de andere kant de deur dicht om zo op de onwillige middenstanders nog wat druk uit te oefenen.

We kunnen nu om zulke toneeltjes glimlachen, toen waren ze een bitter bijverschijnsel van een harde en wijdverspreide armoe. Want al die etalages die die kinderen passeerden, en al de zaligheden die er lagen uitgestald, daarvan wisten ze dat het voor hen toch allemaal onbereikbaar was.

Haarlem

Hein Endlich sr.

ACHTTIENHOVEN BLEEF ACHTER

De Heerlijkheid van Achttienhoven vormde vanouds een vrij eigen goed van de Proosdij van St. Jan te Utrecht, die er laag-, middelbaar- en hoog rechtsgebied bezat. Wanneer nu nog gememoreerd wordt, dat Achttienhoven naderhand een gemeente is geweest en daarbij eraan wordt herinnerd, dat de ligging van deze plaats ten westen grenst aan Westbroek, ten noorden aan Nieuw-Loosdrecht, ten oosten aan St. Maartensdijk en ten zuiden aan de Vecht, alsook dat Achttienhoven vroeger Everckesdorp genoemd werd, terwijl het beheer daarover komende van de Proosdij van St. Jan vervolgens aan de Domeinen overging, zal als inleiding hiermee wel kunnen worden volstaan. 1) Door toevallige omstandigheden geraakte ik lang geleden reeds in het bezit van een eigenhandig op papier klein folio geschreven brief van een van de Proosten van St. Jan te Utrecht. Het stuk bevat een klacht van de reeds jaren tevoren opgetreden proost Johan Albert Graaf van Solms-Braunfels, Heer van Münzenberg, Sonnenwalde, enz. zoon van Johan Albert senior en van Agnes Gravin van Sayn Wittgenstein, wiens benoeming als zodanig plaats greep op 24 april 1633 met aggreatie op zijn aanwijzing door onze Prins op 7

mei daarna. Zoals bekend was zijn jongere zuster Prinses Amalia, de gemalin van Prins Frederik Hendrik van Oranje-Nassau. 2)

De Graaf van Solms nu richtte zich bij zijn brief tot de „Eersame Vroome Lieve Besondere Schoult en Rechten tot Achttienhoven“ en hij bracht daarbij in herinnering, dat nu de overige tot de Proosdij van hem behorende lichamen reeds vóór waren gegaan in het bezorgen van een recognitie ter erkenning van hun afhankelijkheid en erkenning der plaats gehad hebbende inhuldiging, het juist Achttienhoven was, dat in deze nalatig bleef. Reden, waarom de Proost het verlangen uitsprak, dat nu door de aangeschrevenen orde op zaken zou worden gesteld.

De tekst van de brief luidde aldus:

Eersaeme Vroome Bijsondere. Alsoo van ouden tijden bij den onse voorsaeten by haere incomst in de proostdije tot recognitie van haere superioriteit ende inhuldiging bijde inwoonders der Proostdije te gemoet gevoert iseen goede Vereeringe ende dat d' andere Dorpen van de Proostdije algereets daerinne haer devoir had-